

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO EU-POLITIIKASTA

*Vahva unioni maailmassa
Vahva kansalainen unionissa
Vaikutusvaltainen Suomi Euroopassa*

Sisällysluettelo

1. SUOMI EUROOPAN UNIONISSA

EU-jäsenyyden merkitys

Unionin muutosprosessi

Suomen toiminta unionissa

2. SUOMEN PAINOPISTEET UNIONISSA

Kansalaisten Eurooppa

Menestyvä Eurooppa

Globaali johtaja

3. SUOMI EU-VAIKUTTAJANA

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle Suomen EU-politiikkaa koskevan selonteon. Selonteon tarkoituksena on antaa kokonaiskuva Suomen EU-politiikkaa ohjaavista periaatteista, sisällöllisistä painopisteistä ja EU-vaikuttamisen kehittämisestä.

Ajankohta on otollinen EU-politiikkaa koskevalle selonteolle. Vuonna 2009 valitaan uusi Euroopan parlamentti ja Euroopan komissio. Lissabonin sopimuksen voimaantuloon haetaan ratkaisua. Samanaikaisesti Euroopan unioni on ennennäkemättömän taloudellisen haasteen edessä maailmaa koettelevan talouskriisin takia. Selonteon kautta voidaan määrittää Suomen tavoitteita tulevalle kaudelle sekä kauaskantoisempia näkemyksiä unionin kehittämiseksi.

Valtioneuvosto on antanut Suomen EU-jäsenyysaikana useita EU-asioita koskevia selontekoja eduskunnalle, mutta ne ovat liittyneet pääosin perussopimusten muuttamiseen ja keskittyneet EU:n institutionaaliseen kehittämiseen. Tämän selonteon painopiste on toiminnassa ja politiikan sisältötavoitteissa. Selonteolla halutaan edistää laaja-alaista keskustelua Suomen EU-politiikasta.

Valtioneuvosto antaa kevätkaudella 2009 Suomen Itämeripolitiikasta erillisen selonteon, joka kattaa myös EU:n toiminnan Itämeren alueella. Siksi Itämerta ja Pohjoista ulottuvuutta koskettavia EU-aiheita ei käsitellä tässä selonteossa.

Lissabonin sopimus tuo monia tarpeellisia uudistuksia Euroopan unioniin ja Suomi haluaa, että sopimus tulisi voimaan vuoden 2009 loppuun mennessä. Tämä selonteko ei kuitenkaan ole Lissabonin sopimukseen sidottu. Unionin haasteet, Suomen painopisteet ja näkemys EU:sta sekä vaikuttamispolitiikka ovat joka tapauksessa ajankohtaisia.

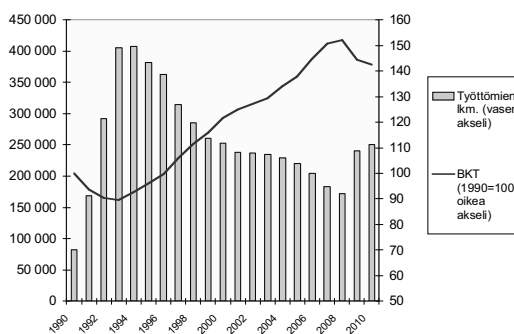
Suomen jäsenyysaikana unionin perussopimuksia on uudistettu useamman kerran (Amsterdamin sopimus, Nizzan sopimus ja Lissabonin sopimus). Unioni on ollut jatkuvassa institutionaalisessa muutosprosessissa. Kun Lissabonin sopimus saadaan voimaan, on odotettavissa tauko lähes koko jäsenyytemme ajan jatkuneessa perussopimusten muutosprosessissa, jolloin unioni voi enemmän keskittyä toimintaan ja konkreettisten tulosten aikaansaamiseen sekä tehtyjen sopimusmuutosten toimeenpanoon. Unionin kehittäminen ei myöskään ole sopimusten rajoittama. Perussopimukset antavat tilaa hyvin pitkälle menevälle yhteistyön kehittämiselle, kun siihen on poliittista tahtoa. Konkreettiset tulokset ovat unionin legitimitetin kannalta olennaisia.

1. SUOMI EUROOPAN UNIONISSA

EU-jäsenyyden merkitys

Suomi on ollut Euroopan unionin jäsen vuodesta 1995. Jäsenyys unionissa on ollut Suomelle paitsi väline omien yhteiskunnallisten tavoitteidensa edistämiseksi, myös perustavanlaatuinen arvovalinta. EU-jäsenyys on ankkuroinut Suomen kiinteästi siihen eurooppalaiseen yhteisöön, johon se yhteiskunnallisen rakenteensa, historiallisen perinteensä ja arvomaailmansa puolesta luontevasti kuuluu.

Suomalainen yhteiskunta on kehittynyt merkittävästi jäsenyysaikana, pitkälti jäsenyyden siivittämänä. EU-jäsenyys on antanut uusia vaikutusmahdollisuuksia, tukenut taloutemme toimintaedellytyksiä ja ennen kaikkea liittänyt Suomen osaksi eurooppalaista valtavirtaa.

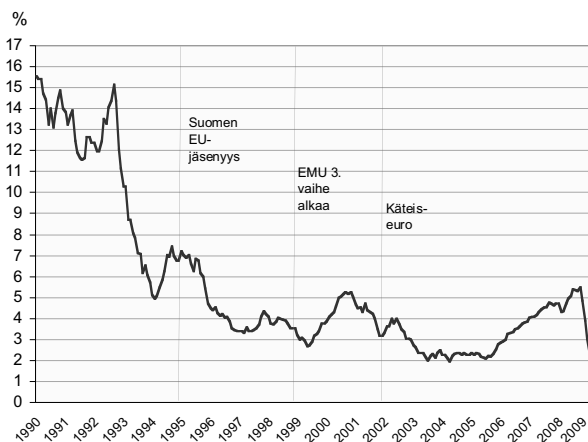

* Lähde: Tilastokeskus, vuodet 2009-2010 valtiovarainministeriön 24.3.2009 ennuste

Kaavio 1. Bkt:n ja työttömien lukumäärän kehitys 1990–2010

EU-jäsenyys on määrittänyt Suomen aseman Euroopassa ja maailmassa uudella tavalla. Suomi on osa tiivistä poliittista liittoa, joka pyrkii vaikuttamaan maailman kehitykseen yhteisiin tavoitteisiin ja arvoihin sitoutuneena. EU-jäsenyys on Suomelle myös merkittävä turvallisuuspoliittinen valinta, koska EU-jäseniä yhdistää syvä yhteenkuuluvuus. EU on luonteeltaan solidaarinen yhteisö. Tämä on ilmennyt mm. energiaturvallisudessa, finanssikriisin yhteydessä ja erityyppisinä avunantovelvoitteina.

Kaavio 2. Viitekoron kehitys Suomessa 1990–2009

Lähde: Suomen Pankki

Suomi on Euroopan unionin aktiivinen jäsen, joka haluaa kehittää unionia kansalaisiaan palvelevana, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevana yhteisönä. Euroopan unionin toiminnan pitää pohjautua selkeille perusarvoille, kuten demokratian, ihmisoikeuksien, tasa-arvon,

oikeusvaltioperiaatteen, avoimuuden ja kestävän kehityksen edistämiseksi. EU:lla on tärkeä tehtävä vakauden lujittamisessa Euroopassa ja sen tulee myös kantaa merkittävä vastuu koko maailman kehityksestä.

Jäsenyyssajan haasteet Suomelle ovat tuttuja jo jäsenyysneuvotteluista; ne liittyvät yleensä Suomen erityisolosuhteisiin. Mutta ongelmiimme on kuitenkin kyetty aina kohtuudella löytämään ratkaisut. Vastaavia ongelmia esiintyy ajoittain kaikilla jäsenmailla, ja Suomi on omalta osaltaan pyrkinyt ymmärtämään myös niitä.

Euroopan unioni on Suomelle keskeinen kanava, jonka kautta vaikutetaan maailman kehitykseen ja globalisaatioon. EU:n toiminta ja tavoitteet on nähtävä maailman laaja-alaisia haasteita vasten. Maailmassa on käynnissä merkittäviä muutoksia, jotka edellyttävät EU:lta vahvoja toimia. Näitä ovat erityisesti vahva väestönkasvu, uusien taloudellisten voimakeskusten muodostuminen ja ilmastomuutoksen aiheuttamat paineet.

EU:n lähialuetta leimaavat monet epävakauksitekijät: Lähi-idän ratkaisemattomat konfliktit, Afrikan kehitysongelmat ja kriisit sekä Venäjän ja laajemman itäisen naapuruston yhteiskunnallisen suunnan hakeminen ja kehityksen epävarmuus. Lähialueen ongelmat edellyttävät unionilta määrätietoista politiikkaa, johtajuutta.

Afrikan ja laajemminkin kehityshaasteisiin vastaamisessa keskeistä on luonnontaloudellisesti, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti kestävän kehityksen kokonaisvaltainen edistäminen, kaikkia YK:n jäsenvaltioita sitovien vuosituhtavoitteiden saavuttaminen sekä kehitysyhteistyön tuloksellisuutta koskevien yhteisesti sovittujen periaatteiden noudattaminen. EU:n tulee pitää kiinni kehitysyhteistyömäärärahojen tasaisesta kasvattamisesta 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2015 mennessä.

Lähi-idässä EU:n pitää pyrkiä konfliktien ratkaisuun erityisesti kohentamalla toimintansa yhtenäisyyttä ja vaikuttavuutta.

Venäjän erityispiirteet ja muiden Itä-Euroopan maiden sekä Keski-Aasian kehityksen epävarmuudet edellyttävät EU:lta aktiivisuutta suhteiden kehittämisessä.

Maailmantaloudessa Kiinan, Intian ja Brasilian painoarvo on lisääntynyt merkittävästi. EU:n kannalta Aasian taloudellisen ja poliittisen painoarvon kasvu merkitsee perustavanlaatuisia kilpailukykyhaastetta, mutta samalla mahdollisuutta täydentävään kumppanuuteen. Maailman teollisuustuotannon painopiste on siirtynyt Aasiaan, jolloin Euroopan taloudellisen menestymisen edellytykset perustuvat korkeaan osaamiseen. Globalisaatio on Euroopalle mahdollisuus, mutta samalla haaste, johon vastausta ei voida hakea sulkeutumalla maailman kehitykseltä, vaan panostamalla unionin kilpailukykyyn. Jatkossakin unionin on tärkeää panostaa kauppa- ja taloussuhteiden kehittämiseen nousevien talouksien kanssa. Nouseville talouksille kuuluu myös yhä selkeämmin globaali vastuu mm. kehityskysymyksissä.

Aasian painoarvon kasvu on samalla merkinnyt sitä, että Euroopan perinteinen kumppani Yhdysvallat on suuntautunut entistä vahvemmin Aasiaan. Jatkossakin unionin on tärkeää panostaa transatlanttiseen kumppanuuteen maailman ongelmien ratkaisemisessa. EU:n ja Yhdysvaltojen suhde on myös tulevaisuudessa unionin tärkein ulkosuhde. EU:lla ja Yhdysvalloilla on yhteinen arvopohja, joka muodostaa yhteistyön perustan.

Unionin sisäinen muutosprosessi

Unionin instituutioita ja toimintaa on kehitetty määrätietoisesti perussopimusuudistuksissa Suomen jäsenyysaikana. Nämä muutokset ovat mm. lisänneet määräenemmistöpäätöksentekoa, vahvistaneet toimielimiä ja ulottaneet EU:n toimintaa uusille alueille.

Suomi liittyi Ruotsin ja Itävallan kanssa 12-jäseniseen unioniin, joka on kasvanut 27-jäseniseksi. **Laajentuminen** on vakauttanut Eurooppaa ja samalla lisännyt EU:n omaa painoarvoa ja taloudellista elinvoimaa. Suomi pitää tärkeänä, että objektiivisille kriteereille perustuvaa unionin laajentumispolitiikkaa jatketaan: unionin jäseneksi pääsee, kun täyttää jäsenyydelle asetetut ehdot. Jäsenyyden ehdoista kiinnipitäminen on sekä unionin että hakijamaan etu. EU-jäsenyyden mahdollisuus kannustaa unionin ulkopuolella olevia eurooppalaisia maita myönteisiin uudistuksiin.

Tahtotila 2020-luvulle: Kaikki Pohjoismaat sekä Länsi-Balkanin maat ja Turkki ovat EU-jäseniä täytettyään jäsenyyskriteerit.

Laajentuminen on muuttanut merkittäväällä tavalla unionin poliittista dynamiikkaa. Suomen EU-jäsenyyden alkuvaiheessa unionissa vaikutti yhä Saksan ja Ranskan johtajuuteen perustuva veturi, joka vei eteenpäin unionin kehitystä. Nykyinen EU on entistä monimuotoisempi poliittinen toimintaympäristö, jossa jäsenvaltiot muodostavat asiakysymysten mukaan vaihtuvia koalitioita.

Suomella on selkeä **näkemyks unionin toimintatavoista**: unionin pitää perustua vahvoille instituutioille ja yhteisille säännöille. Käytännössä tämä ilmenee ns. yhteisömenetelmänä, jonka perusajatuksena on se, että asiat käsitellään yhteisissä toimielimissä selkeitä pelisääntöjä noudattaen. Keskeinen toimielin tässä järjestelmässä on Euroopan komissio, joka varmistaa, että toiminta on unionin kokonaisedun mukaista ja jäsenmaiden kannalta tasapuolista. Joulukuun 2008 Eurooppa-neuvoston linjaama ratkaisu säilyttää jäsen komissiossa jokaisesta jäsenvaltiosta on Suomen pitkäaikaisen tavoitteen mukainen. Sillä taataan, että kollegiossa on kunkin jäsenvaltion erityisolosuhteiden tuntemusta.

Jäsenvaltioita edustava neuvosto on olennainen osapuoli päätöksenteossa ja osa yhteisömenetelmää. Neuvostossa jäsenvaltiot toimivat yhteisessä rakenteessa. Suomi vastustaa sellaista hallitustenvälisyyttä, jossa jäsenvaltioiden päätöksenteko unioniasioista järjestäytyisi suurten jäsenvaltioiden dominoimiin suljettuihin piireihin.

Eurooppa-neuvoston asema toimielinjärjestelmässä on jatkuvasti vahvistunut. Lissabonin sopimuksen myötä sen merkitys kasvaa entisestään, kun se saa virallisen toimielimen aseman ja pysyvän puheenjohtajan. Tässä kehityksessä on olennaista huolehtia toimielinten välisestä tasapainosta. Tämä edellyttää Eurooppa-neuvoston pitäytymistä strategisten kysymysten linjaajana, ilman että se hoitaa neuvostolle kuuluvia lainsäädäntöpäätöksiä. Tärkeä tae institutionaalisen tasapainon säilymiselle on itsenäinen ja toimintakykyinen komissio, joka käyttää toimivaltaansa tehokkaasti. On tärkeää, että Eurooppa-neuvoston pysyvän puheenjohtajan tehtävä ei heikennä komission ja sen puheenjohtajan toimintaedellytyksiä. Pysyvä puheenjohtaja tuo jatkuvuutta Eurooppa-neuvoston työhön ja vahvistaa unionin ulkoista edustautumista omalla tasollaan.

Euroopan parlamentin toimivaltuudet ovat kasvaneet merkittävästi, ja se on tasavertainen lainsäätäjä yhdessä neuvoston kanssa. Parlamentin toiminta ei perustu hallitus-oppositioasetelmaan, vaan vaihteleviin poliittisiin enemmistöihin. Parlamentin mietintöä laativan yksittäisen edustajan, esittelijän, rooli on keskeinen niin parlamentin kannanmuodostukseen kuin yhteispäätösmenettelyssä koko lainsäädännönkin kannalta. Olisi tärkeää, että parlamentin vallan kasvaessa se järjestäisi toimintansa vastaamaan uusia valtaoikeuksia: organisoidumpi työskentelytapa sekä vahvemmin valiokuntiin ja poliittisiin ryhmiin kuin yksittäisiin esittelijöihin perustuva työskentelytapa tekisi parlamentista nykyistä vakaamman yhteistyökumppanin.

Suomi toimii aktiivisesti EU-sääntelyn aiheuttaman hallinnollisen taakan ja raskuuden vähentämiseksi mm. paremman sääntelyn sekä EU- ja kansallisten hallintokäytäntöjen yhteensovittamisen kautta.

Tahtotila 2020-luvulle: unionin toimielimet kehittävät omia toimintatapojaan paremman lainsäädännön, avoimuuden, läheisyysperiaatteen ja toiminnan tehokkuuden edistämiseksi.

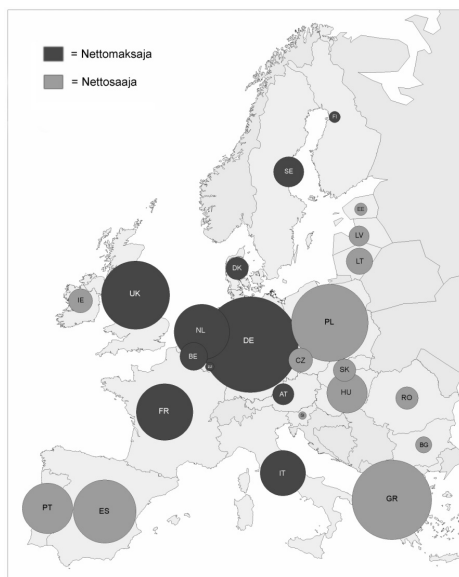
EU:n toiminta ei jäsenny yksin jäsenvaltioiden ja yhteisten instituutioiden kautta. Myös eurooppalaisten puolueyhmittymien merkitys on kasvanut erityisesti Euroopan parlamentin aseman vahvistumisen myötä. Euroopan parlamentin poliittiset ryhmät määrittävät parlamentin toimintaa ja ohjeistavat edustajien äänestyskäyttäytymistä. Myös Eurooppa-neuvoston kannanmuodostukseen tuovat oman sävynsä puolueyhmittymien valmistelukokoukset, vaikka kannanmuodostus onkin jäsenmaiden varaan rakentuva. Keskeisissä nimityksissä puolueyhmittymien merkitys korostuu. Eurooppalaiset puolueyhmittymät vaikuttavat myös jäsenmaissa toimivien puolueiden näkemysten lähentymiseen.

Yhdentymiskehitys on usein saanut uutta vauhtia kriiseistä, koska unionista on haettu vastauksia ongelmiin. Esimerkiksi sisämarkkinaohjelma syntyi pitkälti 1970-luvun talouslaman, ns. euroskleroosin, seurauksena. Nykyinen talouskriisi voi samalla tavalla olla pontimena unionin kehittämiseksi. Talouskriisin myötä on selvää, että unionin pitää kehittää mm. rahoitussektorin yhteistä valvontaa.

Kriisien myötä unioni on ottanut käyttöön niitä toimivaltuuksia, joita perussopimukset ovat sisältäneet, mutta jääneet käyttämättä. Unionin jäsenvaltiot ja toimielimet voivat toimia päättäväisesti myös ilman muodollista toimivaltaa, kun siitä on olemassa poliittinen yhteisymmärrys. Unionin toiminnan tiivis yhteensovittaminen syksyn 2008 finanssikriisin aikana on tästä tuore osoitus. Unioni on kehittänyt toimintaansa menestyksellisesti myös vastauksina muunlaisiin ajankohtaisiin rajat ylittäviin haasteisiin esimerkiksi meriturvallisuuden, terrorismin torjunnan ja energiaturvallisuuden alalla. Kun unionin toimintaa laajennetaan, on tärkeää varmistua siitä, että EU-tason toiminta on tarkoituksenmukaisin eli noudattaa läheisyysperiaatetta.

Suomen toiminta unionissa

Suomelle EU-jäsenyys oli tärkeä valinta. Liityimme unioniin, jolla on yhteinen arvoperusta. Samalla jäsenyys on tärkeä keino Suomen omien tavoitteiden edistämiseksi. Suomi on omaksunut EU:ssa rakentavan roolin ja ollut koko jäsenyytensä ajan aktiivisesti mukana kaikissa unionin keskeisissä hankkeissa, kuten Schengenissä. Erityisen olennainen valinta on ollut mukanaolo eurossa sen perustamisesta saakka. Suomi pyrkii vaikutusvaltansa kasvattamiseen toimimalla unionin valtavirrassa. Tämä

Kaavio 3. EU:n budjetin nettomaksajat ja -saajat vuonna 2007. Lähde: Euroopan komissio.

tarkoittaa, että Suomi on aktiivisesti mukana kehittämässä unionia, on hakemassa rakentavia ratkaisuja, punnitsee kantojaan määriteltessään myös unionin kokonaisuutta ja toimii aloitteentekijänä.

Suomen edun mukaista on, että kaikkia jäsenmaita yhdistävät yhteiset säännöt ja yhteisiä ratkaisuja vaativat asiat käsitellään Euroopan unionissa. Integraatiokehitys perustuu sille tosiasialle, että yhä useampi ilmiö ylittää rajat, eikä niitä voida hoitaa tehokkaasti yhden valtion toimesta. Euroopan unioni muodostaa kehikon, jossa asioita voidaan hoitaa yhdessä systemaattisella tavalla, erityisesti yhteisen lainsäädännön kautta. Unionin jäsenenä Suomi on mukana

päätöksenteossa. Ilman jäsenyyttä Suomi joutuisi vain sopeutumaan muiden, varsinkin isompien eurooppalaisten maiden, tekemiin sääntöihin.

Suomi on ollut usean vuoden **nettomaksaja** unionin budjettiin, ja Suomen nettomaksu tulee tulevaisuudessa kasvamaan, kun unioniin on liittynyt ja

liittymässä keskimääräistä köyhempiä jäsenmaita. Vuonna 2007 Suomeen ohjautui 1 420 miljoonaa euroa EU-rahoitusta eli 270 euroa asukasta kohden. Laskennallinen nettomaksu oli 172 miljoonaa euroa, eli 33 euroa asukasta kohden. Nettomaksuasema on Suomen kaltaiselle maalle luonnollista, koska jäsenmaiden maksuasema heijastaa niiden varallisuutta. Unionin kaltaisessa solidaarisessa yhteisössä vauraammat jäsenmaat maksavat enemmän kuin köyhemmät. Suomi pyrkii siihen, että Suomen nettomaksu on oikeassa suhteessa Suomen maksukykyyn ja asemaan etenkin vauraampien jäsenmaiden keskuudessa.

Suomen EU-politiikkaan nettomaksajan asema ei saa vaikuttaa niin, että Suomi suhtautuisi kielteisesti unionin toiminnan kehittämiseen ja kasvattamiseen vain sen takia. Vaikka Suomi maksaa unionin toiminnasta enemmän kuin se saa siitä tuloja, unionista koituvat hyödyt ovat Suomelle ja kansantaloudellemekin paljon laajempia kuin maksuihin liittyvät näkökohdat. EU on vakauttanut Eurooppaa, se lisää Suomen turvallisuutta ja antaa Suomelle entistä laajempia vaikutusmahdollisuuksia. EU myös kohentaa Suomen talouden toimintaedellytyksiä ja mahdollistaa rajat ylittävien ongelmien ratkaisun. Unionin toimintaa arvioidaan jatkossakin suhteessa sen tuomaan laaja-alaiseen lisäarvoon. Unionille on uskottu tehtäviä, ja tämän toimivallan käytöstä aiheutuu luonnollisesti kustannuksia.

EU-budjetin painopisteet ovat perinteisesti olleet maatalous, maaseudun kehittäminen sekä alue- ja rakennepolitiikka, jotka yhdessä edustavat noin 80 prosenttia unionin menoista. Samalla EU:n toiminnalla on erityisesti kilpailukyky- ja innovaatiopolitiikan, oikeus- ja sisäasioiden, ilmasto- ja energiapolitiikan sekä ulkosuhteiden alalla uusia haasteita, joiden takia budjetin painopisteitä joudutaan tarkistamaan. Näiden uusien haasteiden merkittävydestä vallitsee unionissa pitkälti yksimielisyys.

	Milj. euroa	€ per / as.	% / BKTL
Kreikka	+5 436	487	+2,43
Puola	+5 136	135	+1,75
Espanja	+3 650	82	+0,36
Portugali	+2 474	233	+1,58
Unkari	+1 606	160	+1,72
Liettua	+793	234	+2,95
Irlanti	+672	156	+0,42
Tsekki	+656	64	+0,55
Slovakia	+618	115	+1,17
Romania	+596	28	+0,51
Latvia	+489	214	+2,55
Bulgaria	+335	44	+1,17
Viro	+226	169	+1,54
Slovenia	+89	44	+0,27
Malta	+28	69	+0,54
Kypros	-11	-13	-0,07
Luxemb.	-115	-241	-0,40
SUOMI	-172	-33	-0,10
Itävalta	-564	-68	-0,21
Tanska	-605	-111	-0,26
Belgia	-869	-82	-0,26
Ruotsi	-995	-109	-0,29
Italia	-2 017	-34	-0,13
Alankom.	-2 866	-175	-0,50
Ranska	-3 002	-47	-0,16
Iso-Brit.	-4 168	-69	-0,21
Saksa	-7 420	-90	-0,30

EU sopii rahoituskehityksensä 7-vuotiseksi kausiksi. Nykyinen rahoituskehitys kattaa vuodet 2007–2013. Tämän menettelyn vahvuutena on, että unionin tulot ja menot sovitaan kerralla pidemmäksi ajaksi, mutta menettelyn heikkoutena on se, että se johtaa samalla jäykkään budjettirakenteeseen, jossa varojen kohdentamista on vaikea muuttaa kesken kauden.

Taulukko 1. EU:n budjetin nettomaksajat ja -saajat vuonna 2007. Lähde: Euroopan komissio.

Unionin rahoituskäytäntöä pitäisi muuttaa joustavammaksi, jotta unionilla olisi edellytykset vastata myös nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Komission ja Euroopan parlamentin toimikauteen sidottu rahoituskehys olisi toimivampi ja korostaisi yhteyttä unionin politiikan ja varainkäytön välillä. Viisivuotinen kehys ei olisi ristiriidassa Lissabonin sopimuksen kanssa. Tämä tulee toteuttaa siten, että vanhat ohjelmat jatkuvat, kunnes uudet astuvat voimaan.

Rahoituskehysten menettelyjä pitäisi kehittää siten, että budjetoinnissa siirrytään aitoon kehysbudjettiin, jossa jäsenmaat antavat unionin käyttöön ennalta sovitun rahoituksen (esim. 1 % jäsenmaiden bruttokansantulosta), johon ei sisälly ylisuuria reservejä, mutta ei myöskään odotuksia käyttämättömien varojen palautuksista. Keskeistä olisi, että varoja voisi säästöjen myötä siirtää entistä joustavammin toiminnan eri lohkojen (ns. otsakkeiden) välillä. Tämä loisi kannustimen tehokkaaseen varainkäyttöön.

Maksusitoumukset / otsake	Mrd. euroa yhteensä 2007-13	%	Mrd. euroa, keskimäärin vuodessa	euroa / EU-kansalainen vuodessa
1a. Kilpailukyky	84,0	8,6 %	12,0	24
1b. Koheesiopolitiikka	347,4	35,6 %	49,6	100
2a. Maatalous	330,1	33,9 %	47,2	95
2b. Maaseudun kehittäminen	88,0	9,0 %	12,6	25
3a. Oikeus- ja sisäasiat	7,6	0,8 %	1,1	2
3b. Kansalaisuus (mm. kulttuuri, nuorisot)	4,7	0,5 %	0,7	1
4. Ulkosuhteet (unioni kv. toimijana)	55,9	5,7 %	8,0	16
5. Hallintomenot	56,2	5,8 %	8,0	16
6. Kompensaatiot	0,9	0,1 %	0,1	0
Maksusitoumukset yhteensä	974,8	100,0 %	139,3	280
prosenttia suhteessa / BKTL	1,02 %			
Maksumäärärahat yhteensä	925,3	94,9 %	132,2	266
prosenttia suhteessa / BKTL	0,96 %			

Taulukko 2. EU:n rahoituskehukset kaudella 2007–2013

EU:n rahoitusjärjestelmä pitää uudistaa selkeämmäksi ja jäsenmaiden bruttokansantuloon entistä suuremmin perustuvaksi. Jäsenmaiden maksuaseman tulisi heijastaa varallisuustasoa ilman yksittäisiä jäsenmaita koskevia poikkeusratkaisuja. Järjestelmän kohtuullisuus yksittäisen jäsenmaan kannalta voitaisiin taata asettamalla nettomaksuille katto (esim. 0,4 % bruttokansantulosta), jonka yli menevä osuus kompensoitaisiin.

Tahtotila 2020-luvulle: EU-budjetti sovitaan komission ja Euroopan parlamentin toimikautta vastaaviksi jaksoiksi ja sen painopisteitä voi muuttaa nykyistä joustavammin haasteiden mukaan. Unionin menot rahoitetaan suhteessa jäsenvaltioiden varallisuustasoon ja nettomaksuille on kaikkia jäsenmaita koskeva katto.

Eritahtinen integraatio on ollut yksi tapa edistää unionin kehittymistä. Euro ja Schengen ovat esimerkkejä yhteistyön syventämisestä ilman kaikkia jäsenmaita alusta lähtien. Toistaiseksi tämä syventäminen on toteutunut ajatuksella, että kaikki kyvykkäät ja halukkaat jäsenmaat liittyvät aikanaan yhteistyöhön. Unionin laajentuessa ja toiminnan ulottuessa uusille alueille on

mahdollista, että eriytyvä integraatio ottaa myös sellaisia muotoja, joihin kaikkien jäsenmaiden ei oleteta myöhemminkään osallistuvan.

Suomi pitää tärkeänä, että eriytyvästä integraatiosta ei muodostu unionia hajottavaa kehitystä, eikä se saa sulkea jäsenmaita toiminnan ulkopuolelle tai heikentää unionin yhteistä toimielinjärjestelmää. Eriytyvä integraatio ei saa myöskään johtaa kohtuuttoman monimutkaiseen unionirakenteeseen. Tiiviimpi yhteistyö on kuitenkin Suomen mielestä parempi vaihtoehto kuin yhteistyön siirtyminen toimielinjärjestelmän ulkopuolelle epävirallisiin ryhmiin. Suomen oman vaikutusvallan takia on tärkeää olla mukana kaikessa olennaisessa yhteistyössä, mutta eriytyvää integraatiota koskevat hankkeet arvioidaan tapauskohtaisesti.

2. SUOMEN PAINOPISTEET UNIONISSA

Suomen prioriteetit Euroopan unionissa liittyvät kansalaisten Eurooppaan, Euroopan menestymiseen sekä globaaliin johtajuuteen.

Kansalaisten Eurooppa

Euroopan unioni on olemassa kansalaisiaan varten. Unioni tuo konkreettisia hyötyjä eurooppalaisille mm. tukemalla talouskasvua ja sen kautta työllisyyttä, helpottamalla liikkumista, vahvistamalla turvallisuutta, puolustamalla perusoikeuksia ja hillitsemällä ilmastonmuutosta, mutta samalla EU pitää nähdä kansalaisia koskettavana poliittisena tilana. Unionin kansalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa EU:n toimintaan omien hallitustensa ja parlamenttiansa kautta, Euroopan parlamentin välityksellä sekä osallistumalla kansalaisyhteiskunnan kautta unioniin vaikuttavaan toimintaan. Lissabonin sopimus tuo mukanaan myös kansalaisaloitteen.

Kansalaisten kannalta unionin toiminnan avoimuus on erityisen tärkeää. Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on varmistettava myös EU-kontekstissa. Suomen on puolustettava pohjoismaista kansalaisjärjestöjen toimintamallia.

Useat EU:n politiikat vastaavat suoraan kansalaisia koskettaviin konkreettisiin ongelmiin. Korkea terveyden, ympäristönsuojelun ja kuluttajansuojan taso on kansalaisille tärkeää. Tästä yhtenä konkreettisena esimerkkinä on unionin kemikaalilainsäädäntö, jolla varmistetaan, etteivät kemikaalit aiheuta haittoja ihmisille tai ympäristölle. Tartuntataudit eivät tunne rajoja ja siksi on mielekästä, että niihin varaudutaan myös EU-tasoisin järjestelyin.

Sisämarkkinat antavat kansalaisille oikeuden vapaaseen liikkuvuuteen, mutta tuovat hyötyjä myös mm. laajempien tuotevalikoimien ja alhaisempien hintojen muodossa. Kuluttajan asema ja tuotteiden turvallisuus taataan korkeatasoisella EU:n kuluttaja- ja tuotelainsäädännöllä, joka helpottaa samalla kauppaa yli rajojen.

EU-kansalaisuus merkitsee tiettyjä oikeuksia, kuten oikeuden saada palveluita myös muilta kuin oman jäsenvaltion viranomaisilta ja mahdollisuuden poliittiseen vaikuttamiseen toisissa jäsenmaissa. EU-kansalaisuudelle pitää hakea enemmän sisältöä varmistamalla kaikkia EU-kansalaisia koskevien perusoikeuksien toteutuminen.

Euroopan parlamentti edustaa suoraan kansalaisia ja on ainoa suoraan vaaleilla valittava EU-toimielin. Eurovaalien äänestysprosentin nousu olisi eduksi parlamentin legitimitetin kannalta.

Kansalaisten kannalta on tärkeää, että unioni kehittyy entistä tasa-arvoisemmaksi ja sosiaalisemmaksi sekä tukee ihmisten hyvinvointia. On

vahvistettava integraation **sosiaalista ulottuvuutta** varmistamalla eurooppalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusperiaatteiden toteutuminen unionin toiminnassa ja kehittämisessä. Tämä voi tapahtua mm. tukemalla sosiaalisia perusoikeuksia ja vahvistamalla tarpeellisia vähimmäisstandardeja mm. työlainsäädännön alalla. Työvoiman liikkuvuus ei saa johtaa työelämän pelisääntöjen heikkenemiseen. Kuten sukupuolten välisen tasa-arvon, myös terveyden edistämisen tulee olla läpileikkaava periaate unionin toiminnassa.

Hyvinvointipolitiikka tukee myös kilpailukykyä, koska ilman hyvinvoivia kansalaisia ja työntekijöitä ei ole menestyviä yrityksiä. Suomi pitää jatkossakin tärkeänä työelämän tasapainoa edistävän joustoturvan kehittämistä työmarkkinoilla. Unionissa käsitellään työllisyyttä laaja-alaisesti – mm. säännöllisesti Eurooppa-neuvostossa – ja työllisyyspolitiikkaa voidaan kehittää sen kautta. Työllisyysasteen nostaminen on välttämätöntä hyvinvoinnin ylläpitämisen ja julkisen talouden kestävyuden kannalta.

Työvoiman vapaa liikkuminen on yksi unionin perusvapauksia, mutta lähtökohtana liian kapea. Unionissa pitää ryhtyä toimiin, joilla ihmisten **vapaalta liikkumiselta** unionin alueella poistetaan määrätietoisesti käytännön esteitä. Nämä liittyvät mm. sosiaaliturvan parempaan yhteensovittamiseen, palvelujen tarjontaan ja eläkeoikeuksien turvaamiseen maasta toiseen siirryttäessä. Tämä tulee toteuttaa tavalla, joka ei merkitse kohtuutonta rasitusta peruspalveluista Suomessa vastaaville kunnille. Jäsenvaltiot päättävät jatkossakin sosiaaliturvastaan ja terveystalouden järjestelmästä, mutta liikkuvuutta haittaavat esteet pitää poistaa.

Tahtotila 2020-luvulle: unionikansalaisen siirtyminen jäsenmaasta toiseen ei ole monimutkaisempaa kuin muuttaminen maan sisällä.
--

Suomi käynnisti ensimmäisellä EU-puheenjohtajakaudellaan vuonna 1999 EU:n **oikeus- ja sisäasioiden** yhteistyön kehittämisen. Siitä lähtien oikeus- ja sisäasiat ovat olleet yksi unionin nopeimmin kehittyviä toimialoja.

EU-kansalaisten oikeudet on turvattava yhtäläisesti riippumatta siitä, missä EU:n alueella he toimivat. Jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien erot ovat haaste vapaan liikkuvuuden täydelle toteutumiselle. Oikeus- ja sisäasioiden yhteistyöllä tulisi hakea yhteisiä, kansalaisille konkreettisia hyötyjä tuovia ratkaisuja. Päätösten vastavuoroinen tunnustaminen on oikeusyhteistyössä usein tehokkain tapa toteuttaa tämä. On myös tunnistettava ongelmat, jotka voidaan parhaiten ratkaista lähentämällä jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä.

Jäsenvaltioiden keskinäinen luottamus on oikeus- ja sisäasioiden yhteistyön laajentamisen ja syventämisen edellytys. Unionin ja Schengen-alueen jäsenyyttä hakevan maan hallintoa ja oikeusjärjestelmää arvioidaan järjestelmällisesti. Myös unionin sisällä pitää kehittää keinoja varmistaa perusoikeuksien ja oikeusvaltion toteutuminen jäsenvaltioissa. Tämä vahvistaisi sekä kansalaisten oikeuksien toteutumista että talouselämän ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. Se tukisi myös unionin ihmisoikeuspolitiikan uskottavuutta. Unioni on jo perustanut EU:n

perusoikeusviraston, jolla tulee olla EU:ssa vahva rooli. Suomen pitkän linjan tavoitteena on ollut EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Lissabonin sopimus tekee tämän tavoitteen toteutumisen mahdolliseksi.

Sisäinen turvallisuus on kansalaisille tärkeää. Rikollisuus ja terrorismi eivät piittaa rajoista. Lainvalvontaviranomaisten on kyettävä tehokkaaseen yhteistyöhön koko EU:n alueella. Vahva yhteisiä periaatteita noudattava poliisiyhteistyö sekä rajavalvontayhteistyö ovat toivottava kehityssuunta. Mahdollisimman laaja tiedonvaihto EU-jäsenvaltioiden viranomaisten välillä palvelee näitä tavoitteita. Tietojenvaihdon lisääntyessä kansalaisten pitää pystyä luottamaan siihen, että heidän henkilötietojaan käsitellään asianmukaisesti.

Tahtotila 2020-luvulle: unioni on yhtenäinen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, jossa liikkuvuuden ja rajat ylittävän toiminnan esteet on purettu. Jäsenvaltiot luottavat toistensa oikeusjärjestelmiin, ja kansalaiset luottavat oikeuksiensa toteutumiseen. Unioni muodostaa vahvan sisäisen turvallisuuden alueen, jossa rikollisille ei ole pakopaikkoja. Viranomaisyhteistyö on sujuvaa, ja tuomioistuinten tuomiot ja päätökset tunnustetaan ja pannaan vastavuoisesti täytäntöön.

Kansalaisten Eurooppa ei ole yksin EU-kansalaisten Eurooppaa, vaan myös **maahanmuutto ja pakolaisuus** on huomioitava paremmin unionin toiminnassa. Unioni tarvitsee maahanmuuttoa jo ikääntymisen takia, mutta avoimuus hallitulle maahanmuutolle on samalla laajempi arvo, joka lisää unionin vuorovaikutusta muun maailman kanssa. Unionilla pitää olla tehokas ja yhteinen turvapaikkapolitiikka jo sen takia, että Schengen-alueella ei sisäisillä rajoilla ole merkitystä.

Tahtotila 2020-luvulle: EU on työvoiman maahanmuutolle houkutteleva alue. Unionilla on mahdollisimman yhdenmukainen turvapaikkajärjestelmä, joka takaa kansainvälisen suojelun sitä tarvitseville.

Menestyvä Eurooppa

Euroopan unioni on tärkeä väline taloudellisen hyvinvoinnin edistämisessä. Globalisaation takia on entistä tärkeämpää, että EU:n kilpailukyky säilyy vahvana maailmanlaajuisilla markkinoilla. Muutoin Eurooppa ei kykene ylläpitämään korkeaa elintasoaan. Jo väestön ikääntyminen edellyttää jatkuvia toimia talouksien tuottavuuden ja työllisyysasteen nostamiseksi. EU:n kilpailukykyä on pyrittävä kehittämään määrätietoisesti laaja-alaisen Lissabonin strategian kautta. Tavoitteiden saavuttaminen ei ole helppoa ja edellyttää vahvaa poliittista sitoutumista sisämarkkinoihin ja rakenteellisiin uudistuksiin.

Talouden avoimuus on EU:n keskeisiä saavutuksia. Taloudessa ei pidä olla sisäisiä tai ulkoisia esteitä, koska vapaakauppa on hyväksi hyvinvoinnille ja tuo vaurautta. Tehokas kilpailupolitiikka varmistaa sen, että talouden rakenteet ovat terveet ja pelisäännöt ovat kaikille samat. Suomelle

markkinoiden avaaminen EU:n sisämarkkinoilla ja globaalisti on merkittävä etu.

Sisämarkkinat muodostavat unionin taloudellisen menestymisen perustan. Neljä vapautta – tavaroiden, palveluiden, työvoiman ja pääoman vapaa liikkuvuus – ovat EU:n keskeisiä saavutuksia. EU:n sisämarkkinat on maailman suurin yhtenäinen markkina, joka muodostaa eurooppalaisille yrityksille vahvan kotimarkkinan, jota ilman ne eivät pärjäisi kansainvälisessä kilpailussa. Ilman sisämarkkinoita EU-maiden yritykset joutuisivat toimimaan 27 erilaisen säännösten kanssa, mikä olisi sekä kallista että innovaatioita hidastavaa. Korkealaatuisista yhteisistä normeista on sekä elinkeinoelämälle että kuluttajille suuri hyöty.

Sisämarkkinoiden kehittämistä pitää jatkaa, ja erityisesti palvelumarkkinoilla on paljon tehtävää sisämarkkinoiden syventämiseksi. Palvelut muodostavat 2/3 unionin kansantuotteesta, mutta palveluiden vapaa liikkuvuus on huomattavasti kehittämättömämpää kuin tavaroiden. Sisämarkkinoiden kehittämisen lisäksi jäsenmaiden on sitouduttava sisämarkkinasäännösten toimeenpanoon. EU:n kilpailukykyä voi parhaiten tukea sisämarkkinoiden kehittämisen ohella luomalla yrityksille kannustavan säädösympäristön.

Sisämarkkinoilla tarvitaan sääntöjä mm. julkisen moraalien ylläpitämiseksi, ihmisten terveyden suojelemiseksi sekä sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi. Yksi esimerkki on rahapelit, joiden osalta jäsenvaltioiden mahdollisuus ylläpitää yksinoikeusjärjestelmää on välttämätön haittojen torjumiseksi.

EU on suuri talousalue ja sen standardit ovat kehittyneitä. Suurena taloudellisena toimijana EU:n pitäisi pystyä pitkälle menevään sääntely-yhteistyöhön ulkopuolisen maailman kanssa, jotta eurooppalaisia standardeja omaksuttaisiin Eurooppaa laajemmalla alueella. Tämä olisi tärkeää eurooppalaisten yritysten kilpailukyvyille.

Toimiva liikennejärjestelmä ja logistinen osaaminen ovat jatkossa entistä merkittävämpiä kilpailutekijöitä globaalissa taloudessa. Esimerkiksi liikenteen informaatioteknologian kehittyminen tarjoaa uusia mahdollisuuksia parantaa tuotanto- ja jakeluketjujen toimivuutta. Asialla on erityistä merkitystä Suomelle, koska kuljetusetäisyydet niin maan sisällä kuin päämarkkina-alueille ovat pitkiä.

Yhteisvaluutta euro on EU:n suuria saavutuksia, merkittävin yhdentymistä syventänyt hanke Suomen jäsenyysaikana. Se on helpottanut taloudellista kanssakäymistä yhteisvaluuttaan kuuluvien maiden kesken ja samalla edesauttanut unionin perimmäistä tavoitetta eli yhdentymistä. Euro on osoittautunut vahvaksi myös kriisiolosuhteissa. Euron vakaus edellyttää, että siihen pyrkiviltä uusilta mailta edellytetään liittymiskriteerien tarkkaa täyttymistä. Euroon päästään vain objektiivisin ansioin. Valuuttakurssierot EU:n sisällä häiritsevät yhteismarkkinoita, siksi tavoitteena on oltava koko sisämarkkina-alueella toimiva euro.

Yhteisvaluutta ja sen edistämä taloudellinen yhdentyminen asettaa kysymyksen tarpeesta koordinoida euroalueen talouspolitiikkaa rahapolitiikkaa laajemmin. Euromaiden keskinäinen tiivis yhteydenpito on luontevaa. Perustana on vakaus- ja kasvusopimus, joka muodostaa vahvan kehyksen jäsenmaiden talouspolitiikalle. Yhteisten taloudellisten intressien takia euromaiden talouspolitiikan tiivis yhteensovittaminen on tarpeen, jotta euromaiden talouspolitiikat tukisivat toisiaan. Yksittäisen jäsenmaan rahapolitiittisen liikkumavaran puuttuminen tekee myös tärkeäksi sen, että yksittäiset jäsenmaat voivat tarvittaessa reagoida olosuhteisiin joustavasti mm. finanssi- ja veropolitiikan keinoin, kukin omista lähtökohdistaan vakaus- ja kasvusopimuksen puitteissa.

Taluskriisi on osoittanut tarpeen kehittää yhteistä eurooppalaista finanssivalvontaa. Rahoitusmarkkinat toimivat ylikansallisesti, joten tehokas valvonta edellyttää ylikansallisia rakenteita. Suomi tukee pyrkimystä rakentaa vahva eurooppalainen finanssivalvontajärjestelmä. Vakuutustoiminnan erityispiirteet tulee huomioida vakuutettujen edun turvaamiseksi.

Toimivien sisämarkkinoiden lisäksi taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseksi on tärkeää, että EU:n ulkopuoliset markkinat ovat avoimet ja esteettömät. Eurooppalaisten yritysten näkökulmasta niin viennin kuin tuonnin avoimuus on keskeisessä asemassa niiden toimiessa globaaleilla markkinoilla. Avoimien markkinoiden merkitys korostuu entisestään taloudellisen kriisin aikana. On tärkeää varmistaa, että kauppa-, innovaatio- ja sisämarkkinapolitiikka tukevat toisiaan EU:n kilpailukyvyyn vahvistamiseksi.

Tahtotila 2020-luvulle: EU:n sisämarkkinoilta on poistettu loputkin esteet, ja sisämarkkinat muodostavat kannustavan taloudellisen toimintaympäristön, jonka normeja sovelletaan EU-aluetta laajemmin. EU:n ulkopuolisten markkinoiden avoimuutta on lisätty ja niillä olevia esteitä on kyetty poistamaan merkittävästi.

Energian hinta ja saatavuus ovat tärkeitä talouskasvun edellytyksiä. Luottamusta EU:n energiaturvallisuuteen ovat koetelleet toimitus- ja kauttakulkuhäiriöt, erityisesti Venäjältä tuotavassa kaasussa. Suomi ei ole kokenut toimitushäiriöitä. Energiaturvallisuuden parantaminen korostaa tarvetta kehittää energian sisämarkkinoita sekä EU-maita yhdistävää energiainfrastruktuuria ja yhtenäistä toimintaa suhteessa EU:n ulkopuolisiin energiantuottajiin. EU:n pitää kyetä puhumaan energiasta yhdellä äänellä.

Energian tuotanto ja jakelu – energiainfrastruktuuri – on pääasiassa yksityisessä omistuksessa. Siksi toimivat energiamarkkinat ovat erityisen tärkeitä energian saannin, riittävyyden ja hinnan kannalta. Valinnat eri energialähteiden välillä ja päätökset energian tuotantotavasta tehdään kansallisesti kunkin jäsenmaan lainsäädännöllisin ehdoin, mutta EU:n energiaturvallisuus edellyttää unionilta entistä vahvempia yhteisiä toimia. EU toimii katalysaattorina EU-alueen energiaverkkojen yhteenliittymisen edistämiseksi. Tällä hetkellä unioni ei muodosta käytännössä yhteistä energiamarkkinaa, vaan pikemminkin toisistaan eristyneitä saarekkeita.

Olenainen kannustin näiden saarekkeiden yhteyksien rakentamiselle on toimivat yhteiset markkinasäännöt.

Periaatteessa energian tuotannosta päätetään kansallisesti. Ilmastonmuutoksen hillintä kuitenkin edellyttää EU-tasoisia päätöksiä, joilla on suora vaikutus siihen, miten energiaa tuotetaan jäsenmaissa. Kasvihuonekaasujen vähennystavoitteet ja uusiutuvaa energiaa koskevat tavoitteet vaikuttavat suoraan jäsenmaiden energiaratkaisuihin: esimerkiksi Suomen energiantuotannosta vähintään 38 prosenttia muodostuu uusiutuvasta energiasta vuonna 2020.

Jäsenmaiden valmius päättää näin merkittävistä energiantuotantoa koskevista asioista unionitasolla kertoo uudesta lähestymistavasta, joka luo edellytyksiä kehittää unionin energiapolitiikkaa nykyistä pidemmälle. Suomella on hyvät edellytykset tuottaa uusiutuvaa energiaa ja edistää energiatehokkuutta sekä kehittää energia-alan osaamista, jolla on kasvava markkina maailmalla.

Tahtotila 2020-luvulle: EU on johtava uusiutuvan energian tuottaja ja energiatehokkuuden edelläkävijä, ja eurooppalaiset yritykset ovat kärjessä siihen liittyvässä osaamisessa. Unionilla on yhtenäiset energiaulkosuhteet. Energiaverkot yhdistävät koko unionin. EU on yhtenäinen ja tehokas energiamarkkina.

EU:n taloudellinen menestyminen eli kilpailukyky perustuu korkealle **osaamiselle**. Euroopan hyvinvointi ei rakennu raaka-aineille tai teollisuustuotannolle, vaan inhimilliselle pääomalle; tiedolle ja osaamiselle, joita tulee kyetä hyödyntämään tehokkaasti kaupallisiin ja yhteiskunnallisiin tarkoituksiin. Tulevaisuudessa tämä on entistäkin tärkeämpää EU:n menestymiselle, sillä EU ei kykene kilpailemaan työn hinnalla eikä määrällä.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä innovaatiot (T&K&I) ovat olennainen tekijä EU:n kilpailukyvyille. Innovaatiopolitiikka ymmärretään Suomessa T&K:ta laaja-alaisemmaksi asiaksi, ja myös unionin tutkimus- ja innovaatiopolitiikka on laajenemassa samaan suuntaan. EU-maiden kesken on sovittu T&K -menojen vähimmäistavoitteeksi 3 prosenttia bruttokansantuotteesta, mutta tämän merkitys on ollut toimia lähinnä poliittisena kannustimena niille jäsenmaille, jotka eivät tätä tasoa ole saavuttaneet. Suomessa T&K -menot ovat noin 3,5 prosenttia. Olennaisempaa on luoda EU:n kautta tutkimukseen, tuotekehitykseen ja innovaatioihin kannustavat markkinaolosuhteet. Tämä edellyttää kehittyviä sisämarkkinoita, rahoitusta, vahvaa julkista ja yksityistä T&K&I -panosta sekä tehokasta ja laadukasta henkisen omaisuuden suojaa. Patenttijärjestelmä pitää kehittää aidosti yhtenäiseksi eurooppalaiseksi järjestelmäksi.

EU on rahoittanut tutkimusta ja teknologian kehittämistä puiteohjelmien kautta. EU-tasoisista rahoitusta tulee lisätä, mutta samalla pitää huoli siitä, että hankkeiden rahoitus perustuu jatkossakin objektiivisille ansioille. Tutkimus- ja kehitystoiminnassa haetaan merkittävämpää elinkeinoelämän tarpeiden huomioimista.

Tieto- ja viestintäteknologia lisää tuottavuutta ja on keskeinen kilpailutekijä ja kasvun lähde unionissa. Tietoyhteiskuntapolitiikan keskeisenä tavoitteena tulisi olla tieto- ja viestintäteknologian tarjoamien mahdollisuuksien monipuolinen hyödyntäminen EU:n eri politiikka-aloilla.

Tahtotila 2020-luvulle: Eurooppa on maailman johtava osaamisalue, maailman huippua perustutkimuksessa ja tiedon soveltamisessa sekä kaupallisesti että yhteiskunnallisesti.

Suomella on erityinen intressi EU:n **luonnonvarapolitiikassa**. Metsien, veden ja viljelysmaan kaltaiset luonnonvarat ovat entistä tärkeämpiä, kun maailman väestö kasvaa ja ilmastonmuutoksella voi olla arvaamattomia seurauksia. On tärkeää järjestää edellytykset luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle koko unionin alueella.

Luonnonvarojen kysyntä kasvaa, ja kilpailu luonnonvaroista kiristyy maailmanlaajuisesti. Luonnonvarojen innovatiivinen ja kestävä käyttö ovat Suomen ja EU:n tulevaisuuden kannalta taloudellinen mahdollisuus. Suomi on aloitteellinen EU:n politiikan valmistelussa kaikissa luonnonvarojen käyttöön liittyvissä asioissa ja toimii itse edelläkävijänä.

Metsäasioissa pitää pyrkiä entistä toimivampaan koordinaatioon EU:n toiminnassa, jotta esimerkiksi maaseudun kehittämistä, ympäristöä, energiaa ja teollisuutta koskevien EU-politiikkojen metsäsektoriin vaikuttavat tavoitteet olisivat johdonmukaisia. Suomen kannalta on tärkeää, että EU:n toiminta vahvistaa metsätalouden toimintaedellytyksiä ja ottaa huomioon kansalliset erityispiirteemme pohjoisena metsämaana.

Suomen ilmasto- ja luonnonolosuhteista johtuen yhteinen **maatalouspolitiikka** on meille erityisen haastavaa. Yhteinen maatalouspolitiikka ja maaseudun kehittämisspolitiikka ovat pitäneet yllä maaseudun elinvoimaa, vakiinnuttaneet maatalousmarkkinoita ja nostaneet EU:n yhdeksi maailman johtavista elintarvikkeiden viejistä. Ilmastonmuutos ja ruokaturvallisuuden merkitys korostavat jatkossakin tarvetta huolehtia maanviljelyn toimintaedellytyksistä unionin kaikilla alueilla, mukaan lukien syrjäisimmätkin luonnonolosuhteiltaan vaikeat alueet. Yksikään jäsenmaa ei voi jäädä voittopuolisesti tuontielintarvikkeiden varaan. Viljelijöillä pitää olla oikeus geenimuuntelusta vapaaseen tuotantoon, ja kuluttajilla siitä vapaisiin tuotteisiin.

EU on yhtenäinen maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden sisämarkkina-alue, jolle yhteinen maatalouspolitiikka luo edellytykset. Ilman yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja esimerkiksi tukipolitiikkaa Euroopan laajuinen ruokamarkkina ei toimisi. Lisäksi tarvitaan unionin sisällä erityisoloja ja luonnonhaitoista kärsivien alueiden tuotantoedellytyksiä tasaavaa politiikkaa. Suomen maataloudelle ja koko elintarviketaloudelle yhteinen maatalouspolitiikka on taannut tuotannon jatkumisen lähes entisessä laajuudessa sekä turvannut kuluttajille korkealaatuisen ja turvallisen elintarvikkeiden saatavuuden. Maatalousyrittäjille aiheutetun hallinnollisen taakan vähentämiseen tulee kuitenkin jatkossa kiinnittää erityistä huomiota.

Perinteisen yhteisen maatalouspolitiikan rinnalla maaseudun kehittäminen on tullut yhä merkittävämmäksi EU:n maaseutupolitiikan välineeksi. Maaseudun kehittäminen on Suomelle luonteva painopiste. Monet Suomelle ominaiset erityisolosuhteet voidaan huomioida maaseudun kehittämisen kautta.

Suomen liittymissopimuksessa maa jaettiin kahteen tukialueeseen (ns. 141- ja 142-tukialueet), mikä on johtanut hankalaan tuottajien ja tukien jakoon Suomen sisällä. Kahden kansallisen tukialueen eroja on kyetty osin pehmentämään eri tukia kohdistamalla. Tavoitteena pitää olla jatkossa mahdollisimman yhtenäinen tukijärjestelmä, joka turvaa maataloustuotannon edellytykset myös Etelä-Suomessa pohjoisen tukijärjestelmää heikentämättä.

Tahtotila 2020-luvulle: yhteinen, hallinnollisesti nykyistä yksinkertaisempi, maatalouspolitiikka antaa hyvät edellytykset maatalouden ja maaseudun elinvoimalle kaikilla unionin alueilla. Suomi muodostaa yhtenäisen tukialueen osana uudistettua ”vihreämpää” yhteistä maatalouspolitiikkaa.

Alue- ja rakennepolitiikka on maatalouden rinnalla unionin toinen merkittävä menoaerä. Maatalouspolitiikan osuus budjetista on uudistusten myötä laskenut, mutta alue- ja rakennepolitiikan menot ovat yhä suuria. Perusajatus on unionin köyhimpien alueiden ja pysyvistä olosuhdehaitoista kärsivien alueiden kehityksen tukeminen. Tämä politiikka on ollut unionin solidaarisuuden konkreettinen ilmentymä; sisämarkkinoiden rinnalle luotiin alueellisesti ja sosiaalisesti tasoittava koheesiopolitiikka.

Käytännössä unionin yhteistä alue- ja rakennepolitiikkaa on kuitenkin harjoitettu varsin laajasti kaikissa jäsenmaissa, myös vauraimissa. Painopiste on siirtymässä heikoimmin kehittyneihin jäsenmaihiin ja niihin kohdistuu nykyisen rahoituskauden 2007–2013 kokonaisvaroista yli puolet.

Laajentumisen myötä alue- ja rakennepolitiikkaa on ollut tarpeen keskittää köyhiin maihin ja alueisiin. Suomessa köyhiä alueita (BKT alle 75 prosenttia EU:n keskiarvosta) ei enää ole. Itä-Suomen siirtymäalueasema päättyy vuonna 2013.

Kuitenkin moni alue Suomessa kärsii vaikeista ja unioninkin mittakaavassa poikkeuksellisista ja pysyvistä olosuhdehaitoista, kuten pitkistä välimatkoista, harvasta asutuksesta ja pohjoisista olosuhteista. EU:n alue- ja rakennepolitiikkaa pitää jatkaa ja kehittää tavalla, joka asianmukaisesti huomioi nämä ja muiden maiden vastaavat erityisolosuhteet. Suomelle on tärkeää, että Pohjoisen ulottuvuuden perustana olevat tarpeet huomioidaan kaikessa unionin toiminnassa ja sen kumppanuudet sovitetaan yhteen muiden unionin alueella toteutettavien politiikkojen kanssa. Myös uusiin haasteisiin, kuten jyrkästi heikentyvään väestökehitykseen, on vastattava.

Muilla kuin köyhimmillä tai poikkeuksellisten olosuhteiden alueilla harjoitettavan rakennepolitiikkaan pitää olla vahvemmin valikoivaa ja perustua rahastokausittain määriteltyihin teemoihin.

Suomella on intressi yksinkertaistaa ja keskittää alue- ja rakennepoliitikan sisältöä ja hallintoa. Järjestelmän tulee olla tehokkaampi ja sen tulee aikaansaada lisähyötyjä verrattuna kansallisiin resursseihin harjoitettuun aluepolitiikkaan. Kansallinen aluepolitiikka ja unionin alue- ja rakennepoliitiikka ovat toisiaan täydentäviä, ja mahdolliset muutokset EU:n alue- ja rakennepoliitikassa on voitava kompensoida kansallisesti.

Alue- ja rakennepoliitikan pitää hakea myös entistä merkittävämpää kilpailukykypainotusta. Paremmalla kohdistamisella koheesiorahoitus voi merkittävästi tukea kasvua ja työllisyyttä.

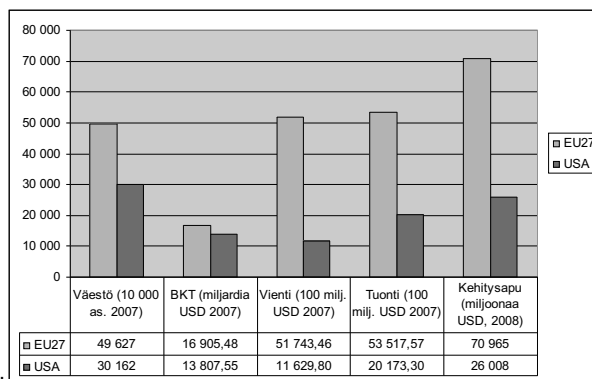
Alue- ja rakennepoliitikan kautta kanavoidaan hyvin merkittäviä resursseja eri jäsenmaihin. Tuki on etenkin köyhimmissä jäsenmaissa merkittävä suhteutettuna niiden kansantuloon. Unionissa on esimerkkejä jäsenmaista, joissa koheesipolitiikka on aikaansaanut myönteistä talouskehitystä, kuten Irlanti ja Espanja, mutta nämäkään tuskin olisivat hyötynneet panostuksista kestäväällä tavalla ilman samanaikaisesti harjoitettua vastuullista talouspolitiikkaa.

Alue- ja rakennepoliitikan tuet olisi ehdollistettava tiettyihin talouspolitiikan perusedellytyksiin. Esimerkiksi siten, että jäsenmaa, joka ei noudata sille annettuja talouspolitiikkaa koskevia rakennesuosituksia, ei saisi aluetukia. Tämä olisi eduksi alue- ja rakennepoliitikan vaikuttavuudelle ja loisi samalla kannustimen toteuttaa talouden rakenteellisia uudistuksia. Rakennemuutosten edistäminen on entistä tärkeämpää talouden haasteiden takia. Tavoitteena tulee olla, että jokainen Euroopan alue voi tuottaa lisäarvoa EU:n yhteisen kilpailukykyyn hyväksi ja olla näin periaatteessa unionin alue- ja rakennepoliitikan piirissä.

Tahtotila 2020-luvulle: alue- ja rakennepoliitiikka keskittyy köyhimmillä ja pysyvistä olosuhdehaitoista kärsivillä alueilla ja aikaansaa kestäväää taloudellista kehitystä. Alue- ja rakennepoliitikan ehtona ovat asianmukaiset rakennemuutokset.

Globaali johtaja

Euroopan unioni on maailman johtava alue monella ulottuvuudella. EU on maailman suurin talousalue, EU:n väestö on suurempi kuin Yhdysvaltojen ja EU on maailman suurin kauppaa-alue sekä kehitysavun antaja.

Kaavio 4. EU27:n ja Yhdysvaltain tunnuslukuja. Lähteet: Tilastokeskus ja OECD

Unionin merkittävä painoarvo ei kuitenkaan ole nostanut sitä johtavan vaikuttajan asemaan maailmanpolitiikassa. Voidakseen omaksua painoarvonsa mukaisen johtavan globaalien vaikuttajan aseman EU:n tulee kyetä toimimaan ulkosuhteissaan yhtenäisesti ja johdonmukaisesti. Lähtökohdaksi tulee olla kokonaisvaltainen ja yhtenäinen lähestymistapa, jonka puitteissa esimerkiksi kauppa-, ilmasto-, turvallisuus- ja kehityspolitiikka edistetään rinta rintaan.

Lissabonin sopimus sisältää keinoja, joilla unionin ulkosuhteiden yhtenäisyyttä voidaan kehittää. Uudistusten päälinja merkitsee sitä, että unionilla olisi keskitetympi edustus ulkosuhteissa - vahva ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, joka voisi yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi edustaa laajemmin myös unionin muita ulkosuhteita, sekä Eurooppa-neuvoston pysyvä puheenjohtaja, joka edustaisi yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa omalla tasollaan. EU:n ulkoshdehallinto tukisi tätä yhtenäisyyttä ja ulkoasioiden kokonaisvaltaista valmistelua neuvostossa ja komissiossa. Tämä uusi järjestelmä merkitsee sitä, että puheenjohtajavaltio väistyy unionin ulkosuhteiden edustamisesta.

Yhteinen kauppapolitiikka on hyvä esimerkki toiminnasta, jossa unioni neuvottelee keskitetysti, vaikka jäsenmaat osallistuvatkin neuvostossa politiikasta päättämiseen. Tällä alalla EU:ta pidetään tehokkaana vaikuttajana. Yhteisöllisyyttä ja määränemistöpäätöksentekoa voidaan pyrkiä laajentamaan muuhunkin EU:n ulkoiseen toimintaan.

Euroopan unioni on ainutlaatuinen kansainvälinen ulkosuhdetoimija laaja-alaisuutensa takia. Unionin toiminta voi kattaa muun muassa ulkopolitiikan, ihmisoikeuksien ja demokratian edistämisen, turvallisuuspolitiikan, kauppapolitiikan, kehityspolitiikan, ilmastopolitiikan, liikenteen, energiapolitiikan, makrotalousdialogin, kalastuksen ja maatalouden. Kun nämä eri keinot hyödynnetään tehokkaasti ja johdonmukaisesti, on unionilla merkittävä mahdollisuus vaikuttaa maailmanlaajuiseen kehittymiseen. Maailman merkittävimpana kehityspoliittisena toimijana ja kauppa-alueena EU:lla on erityisvastuu kestävästä kehityksen edistämisestä ja köyhyyden vähentämisestä globaalisti.

Tahtotila 2020-luvulle: EU on yhtenäinen globaali toimija, joka puhuu yhdellä äänellä kaikissa keskeisissä maailmanpolitiikan kysymyksissä.

EU on osoittanut johtajuuttaan kansainvälisessä ilmastopolitiikassa ja päättänyt merkittävistä kasviuonekaasujen päästövähennyksistä. Tällä tavalla unioni on halunnut edesauttaa kansainvälisen ilmastoratkaisun syntymistä. Samalla kun EU on suunnannäyttäjät ilmastopolitiikassa, on tärkeää, että unioni hyödyntää tämän etunojan teollisuuspoliittisessa mielessä ja kehittyy johtavaksi puhtaan teknologian alueeksi maailmassa. EU:n pitää olla edelläkävijä matalahiilisessä taloudessa.

Tahtotila 2020-luvulle: EU on ilmastopolitiikan suunnannäyttäjät ja maailman johtava matalahiilinen talousalue.

Kansainvälinen järjestelmä on rakentunut ennen unionin vahvistumista kansainvälisenä toimijana. YK:ssa toimijoina ovat jäsenvaltiot ja sen keskeisessä elimessä, turvallisuusneuvostossa, Ranskalla ja Britannialla on pysyvät paikat toisen maailmansodan voittajavaltioina. EU:n jäsenmaat maksavat noin 40 prosenttia YK:n budjetista. Olisi loogista, että EU:n jäsenvaltiot hakisivat suurempaa vaikutusvaltaa YK:ssa järjestäytymällä yhtenäisemmin. Samalla olisi tarkoituksenmukaista, että EU:lla olisi pysyvä jäsenyys turvallisuusneuvostossa.

Euroalue, jonka laajentuminen jatkunee lähivuosina, muodostaa merkittävän valuutta-alueen. Eurolla on myös kansainvälinen rooli, joka on vahvistunut sen tullessa yhä merkittävämmäksi reservivaluutaksi. Tämä on lisännyt euroalueen ja epävirallisen euroryhmän vastuuta ja vaikutusvaltaa kansainvälisissä talouskysymyksissä. Tämän takia on tärkeää, että yhteisten kantojen muodostamista vahvistetaan ja euroalue puhuu kansainvälisissä järjestöissä ja ryhmissä, kuten G8 ja G20, yhteisellä äänellä, joka edustaa euroalueen yhteistä intressiä. Ajan myötä on haettava ulkoiselle edustautumiselle yhtenäisiä ratkaisuja.

Kansainvälinen rahoituskriisi ja maailmantalouden muuttuvat voimasuhteet edellyttävät, että Kiinan tapaiset kehittyvät taloudet ottavat keskeisemmän aseman mm. kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. EU:n tulisi tiivistää yhteistyötään eri rahoituslaitosten johtokunnassa. Näin tehtäisiin myös tilaa keskeisten kehittyvien talouksien keskeisemmälle roolille näissä laitoksissa. Tämä edellyttää kuitenkin selkeistä pelisäännöistä sopimista EU:n sisällä, jotta eri jäsenmaiden mahdollisuus osallistua täysipainoisesti rahoituslaitosten päätöksentekoon säilyy.

Tahtotila 2020-luvulle: EU:lla on yhtenäinen edustautuminen kansainvälisissä järjestöissä. EU:lla on oma paikkansa YK:n turvallisuusneuvostossa.

Unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on tehostunut huomattavasti. Lissabonin sopimuksen sisältämät uudistukset tukevat tätä kehitystä. Suomelle EU:n kautta toteutettava ulkopoliittikka antaa mahdollisuuden saada EU:n koko painoarvo Suomelle tärkeiden kysymysten edistämiseen. Suomi pitää tärkeänä, että EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kehitetään edelleen.

EU on kokonaisvaltainen kriisinhallintatoimija, jonka politiikassa yhdistyvät sotilaallinen ja siviilikriisinhallinta sekä kehityspolitiikka ja humanitaarinen apu. Unioni on kehittänyt määrätietoisesti omaa turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaansa (ETPP). Suomi on osallistunut aktiivisesti EU:n kriisinhallintaoperaatioihin ja niissä tarvittavien suorituskykyjen kehittämiseen. Esimerkiksi taisteluosastojen valmiusvuoroissa Suomi on ollut mukana alusta lähtien. Tarkoituksena on osallistua myös Lissabonin sopimuksen mahdollistamaan sotilaallisia kykyjä kehittävään pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön. Suomi toimii aktiivisesti myös Euroopan puolustusviraston kehittämiseksi.

Suomen kannalta on luontevaa, että EU kehittää sotilaallisia kykyjään, koska EU on tiivis yhteisö, jossa jäsenmaat tukevat toisiaan. Kriisinhallinnan kehittäminen palvelee myös muita sotilaallisia suorituskykyjä ja kehittää EU-jäsenmaiden yhteistoimintavalmiuksia myös sotilaallisten kriisitilanteiden varalle.

EU ja Nato eivät ole toistensa kilpailijoita, vaan niiden toiminta kriisinhallinnan alalla on täydentävää. EU:n kautta Natoon kuuluvat EU-jäsenmaat voivat paremmin toteuttaa eurooppalaista toimintaa. Ranskan paluu Naton komentorakenteeseen parantaa EU:n ja Naton yhteistyömahdollisuuksia.

Yhä useammin konfliktialueilla tarvitaan sekä sotilaallista että siviilikriisinhallintaa. Suomi osallistuu vahvalla panoksella EU:n siviilikriisinhallinnan vahvistamiseen ja operaatioihin.

Tahtotila 2020-luvulle: EU on kansainvälisen turvallisuuden vahva tuottaja sekä tehokas kokonaisvaltainen kriisinhallinnan toimija.

EU:n lähialue on epävakaa. Laajentumisen kautta EU on vakauttanut Eurooppaa merkittävällä tavalla, mutta EU:lla on tarve vakauttaa lähialuettaan unionia ja siihen pyrkiviä maita laajemmalla alueella. Tarvitaan tehokkaampaa naapuruuspolitiikkaa laajentumisprosessin ulkopuolella oleville maille. Tämä merkitsee etenkin Välimeren alueen, Lähi-idän, itäisen Euroopan ja Keski-Aasian sekä Venäjän sitomista tiiviimpään yhteistyöhön unionin kanssa. Unionin taloudellinen ja poliittinen vetovoima on merkittävä. Itäinen kumppanuus on uusi tärkeä avaus tässä politiikassa.

EU:n ja Venäjän suhde on Euroopan kannalta merkittävä. Venäjä on eurooppalainen korkeasti kehittynyt maa. EU:ta ja Venäjää yhdistää keskinäisriippuvuus, joka ilmenee erityisesti energia-asioissa. EU käyttää huomattavan määrän venäläistä energiaa, mutta samalla Venäjä on riippuvainen EU:sta, joka on Venäjän viennin tärkein kohde. EU:n ja Venäjän yhteistyö voisi syventyä merkittävästi.

Talouskriisi ja energian hinnan lasku tekee unionista entistäkin keskeisemmän kumppanin Venäjälle. Tämä antaa mahdollisuuden neuvotella Venäjän kanssa nykyistä vahvemmassa yhteistyösopimuksesta, jonka määräykset muodostaisivat hyvän pohjan suhteille ja tekisivät Venäjästä vakaamman kumppanin. Myös Venäjän WTO-jäsenyyden toteutuminen on tärkeää ja vahvistaisi Venäjää taloudellisena toimintaympäristönä.

Tahtotila 2020-luvulle: EU:n lähinaapurit – Välimeren alue, Itäisen kumppanuuden ja Keski-Aasian maat sekä Venäjä – ovat omaksuneet keskeiset eurooppalaiset normit, ja sisämarkkinat ulottuvat tähän naapurustoon laajan eurooppalaisen vapaakauppa-alueen osana.
--

3. SUOMI EU-VAIKUTTAJANA

Suomen ominaispainoa voidaan merkittävästi kompensoida johdonmukaisella ja aktiivisella EU-politiikalla. Neuvotteluissa jokaisella maalla on yksi paikka, vaikka äänestystilanteissa maiden kokoerot merkitsevät. Hyvillä argumenteilla ja tehokkaalla vaikuttamisella pienetkin jäsenmaat voivat vaikuttaa merkittävästi EU:n politiikkaan ja lainsäädäntöhankkeisiin. Suomen tavoitteena on vaikuttaa merkittävästi ominaispainoaan enemmän.

Jäsenmaan EU-politiikan yleisotteella on suuri merkitys maan vaikutusvallan kannalta. Rakentava jäsenmaa saa tavoitteitaan helpommin läpi. Vaikutusvallan kannalta on myös tärkeää, että maan EU-politiikalla on selkeästi identifioitava johto.

Suomen EU-politiikan hoitamisen peruslähtökohtana on asioiden järjestelmällinen yhteensovittaminen. Vaikuttamisen kannalta on tärkeää, että Suomen sanoma eri yhteyksissä on yhdenmukainen, eikä toiminta eri sektoreilla johda ristiriitaisuuksiin.

EU-politiikan yhteensovittamisjärjestelmä on koko jäsenyyden ajan tukeutunut samoihin rakenteisiin, jotka varmistavat, että EU-politiikan yksittäiset linjaukset harkitaan kokonaisuutta ajatellen. Valmistelujaostot, EU-asioiden komitea ja EU-ministerivaliokunta muodostavat rakenteen, jonka kautta valtioneuvosto voi tehokkaasti yhteensovittaa EU-politiikkansa.

Eduskunta on jäsenyyden alusta saakka ollut olennainen osa Suomen kannanmuodostusta EU-asioissa, ja sen asema on kirjattu perustuslakiin. Eduskunnan ja valtioneuvoston tiivis yhteistoiminta on nähtävä Suomen EU-politiikan tärkeäksi vahvuudeksi: Suomen edustajilla on tämän järjestelmän ansiosta eduskunnan suora tuki, kun EU-asioista neuvotellaan toimitelmissä. Järjestelmän kannalta on tärkeää, että valtioneuvosto hoitaa asianmukaisesti eduskunnan mahdollisuudet osallistua EU-politiikkaan antamalla eduskunnalle oikea-aikaisesti tiedot käsiteltävistä EU-asioista.

Ahvenanmaan vaikutusmahdollisuuksien huomioiminen on tärkeä osa Suomen EU-politiikan toteuttamista.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on todennut Suomen EU-politiikan yhteensovittamisjärjestelmän toimivaksi, mutta kiinnittänyt huomiota mm. EU-asioiden strategisen ohjaamisen kehittämiseen ja asianmukaiseen resursointiin¹. Tämä edellyttää parempaa ennakkovaikuttamista ja tavoitteiden priorisointia. Suomen EU-lainsäädäntöön vaikuttamista koskevassa tutkimuksessa on todettu, että haasteita Suomen EU-vaikuttamisen kannalta ovat mm. ennakkovaikuttaminen, Euroopan parlamentin riittävä huomiointi, ministeriöiden johdon sitoutuminen EU-asioiden hoitamiseen sekä riittävät resurssit².

¹ VTV:n tarkastuskertomus 122/2006, EU-säädösehdotusten kansallinen käsittely.

² Suomen mahdollisuudet vaikuttaa valmisteilla olevaan EU-lainsäädäntöön, Anna Hyvärinen. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 241 (2009).

Passiivinen EU-politiikka on pelkkää reagoitua komissiosta annettaviin esityksiin. On tärkeää, että Suomi vaikuttaa aktiivisesti jo varhaisessa vaiheessa komission valmistelutyöhön ja antaa näkemyksensä komissiolta toivottavista esityksistä. Suomen pitää tehdä aloitteita itse ja yhdessä muiden jäsenvaltioiden kanssa asioiden kehittämiseksi. Mitä aikaisemmassa vaiheessa asioihin vaikutetaan, sitä palkitsevampaa vaikuttamistyö on. Mitä pidemmälle päätöksentekoprosessi etenee, sitä vaikeammaksi esitysten muuttaminen käy. Tavoitteena tulee olla entistä aktiivisempi ja ennakoivampi vaikuttaminen komission toimintaan. Se edellyttää mm. Suomen omien tavoitteiden – tahtotilan – varhaista ja täsmällistä määrittelyä sekä vaikuttamista komissioon kaikilla tasoilla (asiantuntijat, ministeriöiden johto, ministerit). Suomen EU-tavoitteet priorisoidaan säännöllisesti EU-ministerivaliokunnassa.

Euroopan parlamentin vaikutusvalta EU:n päätöksenteossa on kasvanut jatkuvasti ja ottaa merkittävän lisäosakeleen Lissabonin sopimuksen myötä. Suomen tavoitteiden edistäminen ei siis onnistu vaikuttamalla yksin komissioon aloitteiden tekijänä ja neuvostossa. Suomalaisjäsenet ovat tärkeä kanava parlamentin työhön, mutta parlamenttivaikuttaminen ei voi rakentua yhteistyölle yksinomaan parlamentin suomalaisjäsenien kanssa. On olennaista, että Suomen tavoitteita edistetään laajalla rintamalla Euroopan parlamentissa, erityisesti eri lainsäädäntöhankkeista vastaavien esittelijöiden ja poliittisten ryhmien johdon kautta. Tämä edellyttää Euroopan parlamentin systemaattista huomioimista Suomen EU-politiikan valmistelussa kaikilla hallinnonaloilla.

Neuvosto on jatkossakin olennainen päätöksentekijä unionin rakenteissa. Kuten aiemmin on todettu, on laajentunut EU entistä monimuotoisempi. Suomen EU-vaikuttamiselta edellytetään aiempaa suurempaa ketteryyttä mm. koalitioiden rakentamisessa, vaikuttamisessa ja vaihtokauppojen teossa. Tämä edellyttää aktiivista kontaktipintaa muihin jäsenmaihiin. Yhteyttä pitävät vastuuministeriöt sekä EU-edustusto, mutta myös Suomen edustustoverkko EU-maissa tarjoaa vahvan kanavan vaikuttamispyrkimyksille sekä antaa tukea muiden jäsenvaltioiden EU-politiikan vaikuttimien analysoinnissa.

Laaja-alainen vaikuttaminen voi edellyttää myös aktiivisuutta kansalaisyhteiskunnan, median ja tutkimuslaitosten kautta. Tämä pitää huomioida Suomelle keskeisissä EU-hankkeissa.

Toimielimissä toimivat suomalaisvirkamiehet eivät edusta Suomea, mutta on tärkeää, että toimielimissä on asianmukaisesti suomalaisvirkamiehiä, myös riittävän korkealla tasolla. Suomalaisvirkamiehet muodostavat yhden tärkeän tiedonvälittämiskanavan. Rekrytoimisen ja uralla edistymisen tuki on jäsenvaltioille tyypillistä ja myös Suomen pitää toimia aktiivisesti suomalaisten EU-virkamiesten urakehityksen tukemiseksi.

EU on oikeuspohjainen järjestelmä. Se muodostaa oman oikeusjärjestyksensä, jossa EU-oikeuden viimekätinen tulkintavastuu on yhteisöjen tuomioistuimella. Tuomioistuimen ratkaisulla on merkittävä

vaikutus unionin kehittymiseen. Tuomioistuin tekee ratkaisunsa juridisin perustein.

Jäsenvaltiot voivat kuitenkin tuoda esiin omia näkemyksiään yhteisöoikeuden tulkinnasta ja soveltamisesta. Tämän takia myös tuomioistuinasiat on nähtävä tärkeänä EU-politiikan vaikuttamisen kanavana.

EU-asioiden yhteensovittamisjärjestelmä ei edellytä rakenteellisia muutoksia, mutta EU-asioiden hoitamisessa on tulevaisuudessa kiinnitettävä enemmän huomiota ennakkovaikuttamiseen, Euroopan parlamentin hoitamiseen olennaisena osana vaikuttamispolitiikkaa, EU-asioiden riittävään resursointiin sekä EU-asioiden keskeisyyteen ministeriöiden tehtävissä.

Ennakkovaikuttaminen komission valmisteluun sekä vaikuttaminen neuvostossa sekä Euroopan parlamentin päätöksentekoon edellyttää entistä vahvempaa panostusta. EU-vaikuttamisen kannalta olennaiset tekijät ovat tavoitteiden määrittäminen sekä vaikuttamisen resurssit. Tavoitteiden määrittäminen edellyttää aktiivisuutta sekä ministeriöiltä että yhteensovittamisjärjestelmältä. Aktiivisempi vaikuttaminen taas edellyttää riittäviä resursseja.

Kaiken kaikkiaan EU-politiikkaan vaikuttamisella on merkittävä vipuvaikutus koko unionin kehittymiseen ja sitä kautta suomalaisen yhteiskunnan kehittymisedellytyksiin. EU-vaikuttaminen on nähtävä investointina suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen. Valtioneuvoston EU-sihteeristö käynnistää EU-selonteon pohjalta hankkeen, jossa yhteensovittamisjärjestelmää, EU-vaikuttamisen käytännön keinoja ja resursseja arvioidaan. Tämä kehittämishanke valmistellaan EU-asioiden komiteassa ja tuodaan EU-ministerivaliokunnan käsiteltäväksi vuoden 2009 loppuun mennessä.